

Włodzimierz Snapkowski

O koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś

Doctrina. Studia społeczno-polityczne 3-4, 53-67

2006-2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Włodzimierz Snapkowski
Akademia Podlaska
Siedlce

O koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś

**Deklaracja o suwerenności państwowej Białoruskiej Socjalistycznej
Republiki Radzieckiej (BSRR) – podstawa prawna polityki zagranicznej
suwerennej Białorusi na początku lat 90.**

Wraz z uzyskaniem przez Białoruś suwerenności państwowej i niepodległości, rzeczywistym wyjściem Republiki Białoruś na arenę międzynarodową jako nowego państwa niezależnego powstała konieczność wypracowania naukowo uzasadnionej i politycznie zrównoważonej koncepcji polityki zagranicznej państwa białoruskiego. Konieczność ta nie została jednak wzmocniona w chwili ogłoszenia niepodległości ani odpowiednim doświadczeniem w prowadzeniu samodzielnej polityki zagranicznej BSRR, ani też dojrzałą myślą naukową uczonych białoruskich w dziedzinie badań stosunków międzynarodowych, choć pewne tradycje zarówno w działalności międzynarodowej, jak i w badaniu polityki zagranicznej Białorusi w Republice ukształtowały się w czasach radzieckich.

Zarówno w realiach międzynarodowych, jak i w leksykonie politycznym lat 1920-1980 nie istniała kategoria „polityka zagraniczna Białorusi” albo też „białoruska polityka zagraniczna”. Początki, osiągnięcia i doświadczenie białoruskiej polityki zagranicznej i dyplomacji kształtowały się w pierwszych latach istnienia *Białoruskiej Republiki Ludowej* (BRL) i BSRR (1918 - pierwsza połowa lat 20.). Zostały one jednak szybko zaprzepaszczone wraz z wejściem BSRR w skład ZSRR (1922 r.) i rozwiązaniem rządu BRL stosownie do ustaleń według Konferencji Berlińskiej (1925 r.). Obecność BSRR na arenie międzynarodowej począwszy od 1944 r., a skończywszy w 1991 r., wyznaczał oficjalny termin „działalność zagraniczna” republiki, który wszedł do *Konstytucji BSRR* w 1978 r. Pojęcia „działalność zagraniczna” i „polityka zagraniczna” różnią się między sobą w tym samym stopniu, jak „suwerenność BSRR” i „suwerenność ZSRR”. Dla „suwerennej BSRR” w składzie federacji radzieckiej zostało przeznaczone prowadzenie „działalności zagranicznej”, która musiała odpowiadać celom, zadaniom i zasadom radzieckiej polityki zagranicznej, zdefiniowanym w *Konstytucji ZSRR*.

Wypracowanie podstaw koncepcji polityki zagranicznej suwerennego państwa białoruskiego rozpoczęło się w końcu lat 80. Ta praca intelektualna była ważną i nieodłączną częścią szerokiego procesu tzw. suwerenizacji republiki w czasie Gorbaczowowskiej pierestrojki, któremu towarzyszyło poszerzenie uprawnień republik związkowych w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej.

Pierwszą społeczno-polityczną siłą, która w swoich dokumentach programowych ujęła zagadnienia poszerzenia pełnomocnictw republiki w polityce zagranicznej, był *Białoruski Front Ludowy* (BFL). W latach 1988-1989 BFL wystąpił z postulatem realnej suwerenności dla BSRR, jej niezależności w stosunkach międzynarodowych, realnego i pełnego wykorzystania pełnomocnictw republiki w polityce zagranicznej, przede wszystkim w ONZ. Wśród celów programowych BFL zawarty się tezy o nadaniu Białorusi statusu strefy bezatomowej i neutralności, o odnowieniu białoruskich wojsk obrony terytorialnej. Te i inne postulaty weszły później do *Deklaracji o suwerenności państwowej BSRR*.

Dokument ten, uchwalony 27 lipca 1990 r. przez Radę Najwyższą BSRR, zapoczątkował odnowienie białoruskiej państwowości i rzeczywistej suwerenności, stając się tym samym kamieniem węgielnym budownictwa państwowego niezależnej Republiki Białoruś. Utrwalił on niezbywalne prawo narodu białoruskiego do samostanowienia i ogłosił pełną suwerenność państwową Białoruskiej SRR, potwierdzając „niezależność republiki w stosunkach międzynarodowych”¹.

Deklaracja zawierała szereg postulatów, które dotyczyły położenia międzynarodowego Białorusi i jej działalności zagranicznej. Po raz pierwszy na tak wysokim szczeblu deklarowano, że republika jest „pełnoprawnym i niezależnym członkiem wspólnoty światowej” (preambuła). Terytorium republiki ogłoszono jako niepodzielne i nienaruszalne. Wszystkie kwestie graniczne powinny być rozwiązywane na podstawie wzajemnych porozumień z państwami ościennymi przez zawarcie odpowiednich umów, które muszą być ratyfikowane przez Radę Najwyższą państwa (art. 6). Ogłoszono prawo do posiadania własnych sił zbrojnych, wojsk wewnętrznych i organów bezpieczeństwa państwowego. Jako cel przyjęto przekształcenie Białorusi w strefę bezatomową i państwo neutralne (art. 10). Deklaracja ogłaszała, że BSRR samodzielnie realizuje prawa do dobrowolnych sojuszów z innymi państwami i swobodnego wyjścia z tych sojuszów. Republika proponowała niezwłoczne zapoczątkowanie prac nad *Umową o związku suwerennych państw socjalistycznych* (art. 11).

Realizację *Deklaracji o suwerenności państwowej BSRR* przewidywano przez uchwalenie nowej Konstytucji i ustaw państwowych. Na razie jednak miała ona raczej charakter uroczystego ogłoszenia zamiarów. Nadal przecież obowiązywała *Konstytucja ZSRR* i *Konstytucja BSRR*, którym to aktom przeczyły prawie wszystkie artykuły *Deklaracji*. Po załamaniu się sierpniowego puczu Rada Najwyższa BSRR podjęła 25 sierpnia 1991 r. uchwałę o nadaniu *Dekla-*

¹ *O suwerenności państwowej Białoruskiej SRR. Deklaracja Rady Najwyższej BSRR, 27.07.1990 r.*, [w:] „Wiadomości Rady Najwyższej Republiki Białoruś”, 1991, nr 31, s. 5-8.

racji statusu ustawy konstytucyjnej i o proklamowaniu ekonomicznej i politycznej niepodległości Białorusi.

Wyznaczenie celów, zadań i zasad polityki zagranicznej niezależnej Białorusi na początku lat 90.

2 października 1991 r. Rada Najwyższa Republiki Białoruś przyjęła *Oświadczenie „O zasadach działalności zagranicznej Republiki Białoruś”*. Potwierdzono w nim wolą dotrzymania przez kraj zasad *Karty ONZ, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, a także zobowiązań międzynarodowych, które zostały przyjęte przez Białoruś zgodnie z podpisanymi przez nią umowami międzynarodowymi. Podkreślono gotowość Białorusi do ratyfikacji *Aktu Końcowego OBWE*, rozpoczęcia negocjacji w sprawie zniszczenia broni nuklearnej i ogłoszenia kontynentu europejskiego strefą bez broni nuklearnej. Za podstawą polityki zagranicznej Republiki Białoruś ogłoszono ogólnie przyjęte zasady i normy prawa międzynarodowego. Jakichś specyficznie narodowych białoruskich zasad polityki zagranicznej *Oświadczenie* nie zawierało.

Minister spraw zagranicznych Piotr Krauczenka w przemówieniu na 46 sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ w październiku 1991 r. przedstawił priorytety polityki zagranicznej Republiki Białoruś. Zostały one sformułowane w postaci 8 następujących tez: 1) osiągnięcie przez Białoruś rzeczywistej niepodległości i suwerenności; 2) współpraca z innymi republikami ZSRR w sprawie utworzenia wspólnej przestrzeni gospodarczej i nowego związku suwerennych państw; 3) uzyskanie poparcia międzynarodowego w rozwiązywaniu problemu Czarnobyla; 4) przekształcenie Białorusi w strefę bez broni nuklearnej i państwo neutralne; 5) włączenie Białorusi do procesu ogólnoeuropejskiego; 6) stworzenie warunków dla rozwoju gospodarki rynkowej w republice; 7) zagwarantowanie bezpieczeństwa ekologicznego; 8) zapewnienie swobodnego współdziałania kultur.

Z trybuny ONZ oświadczone, że podstawą polityki zagranicznej państwa są żywotne interesy narodu białoruskiego. Przemówienie ministra Krauczenki można uważać za pierwsze przedstawienie celów, zadań i priorytetowych kierunków polityki zagranicznej Republiki Białoruś na etapie zdobywania pełnej niepodległości².

Porozumienia w Mińsku i Ałma Acie o rozwiązaniu ZSRR i utworzeniu *Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP)* podsumowały pierwszy etap procesu uzyskiwania przez Białoruś niepodległości i zapoczątkowały *de jure* i *de facto* jej wyjście na arenę międzynarodową jako nowego i niezależnego państwa.

Następnym ważnym krokiem na drodze wypracowywania podstaw własnej polityki wojskowej i zagranicznej było uchwalenie przez Radę Najwyższą w listopadzie 1992 r. *Doktryny wojskowej Republiki Białoruś*. W dokumencie tym ujęto charakterystykę geostrategicznego położenia kraju, a także zdefinio-

² Przemówienie ministra spraw zagranicznych P. Krawczenki na 46. sesji Zgromadzenia Ogólnego ONZ, [w:] „Sowiecka Białoruś”, 1991.5.10.

wano status i mechanizm użycia strategicznej broni nuklearnej Rosji, tymczasowo rozmieszczoną na terytorium Białorusi. *Doktryna* stwierdzała brak potencjalnych przeciwników Białorusi i przewidywała prowadzenie samodzielnej polityki zagranicznej. W dziedzinie polityki wojskowej *Doktryna* potwierdzała koncepcję powstrzymania i obrony czynnej.

W *Konstytucji Republiki Białoruś*, uchwalonej na 13 sesji Rady Najwyższej 15 marca 1994 r., w rozdziale pierwszym („Podstawy ustroju konstytucyjnego”) zostały umieszczone tezy, które wyznaczały podstawy białoruskiej polityki zagranicznej. W art. 8 stwierdzono: „Republika Białoruś uznaje priorytet ogólnie uznanych zasad prawa międzynarodowego i zapewnia zgodność z nimi ustawodawstwa. Nie do przyjęcia jest zawieranie umów międzynarodowych, które są sprzeczne z Konstytucją”. Kwestiom polityki zagranicznej poświęcony jest art. 18., w którym zawarte są niektóre ogólnie uznane zasady i normy prawa międzynarodowego, stanowiące podstawę polityki zagranicznej kraju: „Republika Białoruś w swojej polityce zagranicznej uznaje zasadę równouprawnienia państw, niestosowania przemocy lub groźby przemocy, nieykalkalności granic, pokojowego regulowania sporów, nieingerencji w sprawy wewnętrzne innych państw, a także przestrzeganie ogólnie uznanych zasad i norm prawa międzynarodowego”. W tym samym artykule potwierdzony został cel uczynienia Białorusi strefą wolną od broni nuklearnej i państwem neutralnym³.

W nowej redakcji *Konstytucji Republiki Białoruś*, która została uchwalona w referendum krajowym 24 listopada 1996 r., założenia polityki zagranicznej prawie nie zostały zmienione. Jedynie art. 8 został uzupełniony zdaniem o następującej treści: „Republika Białoruś zgodnie z normami prawa międzynarodowego może na zasadzie dobrowolności wchodzić w sojusze międzypaństwowe i wychodzić z nich. Nie do przyjęcia jest zawarcie umów międzynarodowych, które są sprzeczne z Konstytucją⁴”. Nie trudno się domyślić, że to uzupełnienie zostało dodane w związku z rozpoczęciem procesu integracji Białorusią a Rosją i zamiarem białoruskiego prezydenta wejścia do międzypaństwowego sojuszu z Rosją.

W ten sposób, w pierwszych latach niepodległości na Białorusi uchwalono szereg ważnych dokumentów państwowych, w których sformułowano zasady, cele i zadania białoruskiej polityki zagranicznej. To tym samym sprowadzało do wypracowania koncepcji polityki zagranicznej państwa.

Początek opracowania koncepcji polityki zagranicznej

Po raz pierwszy pytanie o niezbędności takiego dokumentu pojawiło się na Nadzwyczajnej VI sesji Rady Najwyższej Republiki Białoruś 2 października 1991 r., podczas obrad na temat „O działalności zagranicznej Republiki Białoruś”. Przewodniczący Komisji Parlamentarnej ds. Międzynarodowych i Handlu

³ *Konstytucja Republiki Białoruś*. Uchwalona na 13 sesji Wiarchounaga Saweta Respubliki Białoruś dwanacatą sklikannia 15 sakawika 1994 goda, Mińsk, „Polymia”, 1994.

⁴ *Konstytucja Republiki Białoruś 1994 goda (ze zmianami i uzupełnieniami)*. Uchwalona w referendum krajowym 24 listopada 1996 goda, Mińsk, „Białoruś”, 1996.

Zagranicznego Piotr Sadouski oświadczył, że kierowana przez niego Komisja wspólnie z innymi komisjami opracuje doktrynę polityki zagraniczną Rady Najwyższej. Dokument ten nigdy jednak nie powstał⁵.

Pod koniec 1992 r. Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś przygotowało projekt dokumentu pt. *Koncepcja działalności zagranicznej Republiki Białoruś*. Dokument, który został przygotowany w języku białoruskim i rosyjskim, zawierał tekst *Koncepcji* (21 str.) i *Aneksu* pt. „Priorytety i uzasadnienie nawiązania i rozwoju stosunków dyplomatycznych z innymi krajami” (9 str.)⁶.

Tekst *Koncepcji* zawierał pięć rozdziałów. Rozdział pierwszy „Położenie Republiki Białoruś we współczesnym świecie” zawierał trzy grupy problemów: nowa sytuacja geopolityczna we współczesnym świecie; współczesne położenie Białorusi; miejsce Białorusi w systemie stosunków międzynarodowych (prognoza krótkoterminowa). Rozdział drugi „Podstawowe cele i zasady polityki zagranicznej” zawierał krótką charakterystykę podstawowych celów i zasad polityki zagranicznej Republiki Białoruś. Rozdział trzeci „Priorytety i kierunki polityki zagranicznej okresu przejściowego” rozpatrywał priorytetowe kierunki polityki zagranicznej państwa. Rozdział czwarty „Pierwszoplanowe zadania i środki realizacji koncepcji polityki zagranicznej (w perspektywie krótko- i średnioterminowej)” przewidywał wykonanie szeregu pierwszoplanowych zadań polityki zagranicznej, w tym także w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego, utworzenie pełnowartościowej struktury organów polityki zagranicznej Białorusi za granicę, kształcenie kadr polityki zagranicznej. Rozdział piąty „Mechanizm wypracowywania i podejmowania decyzji w polityce zagranicznej” odzwierciedlał proces konstytucyjno-prawny wypracowywania, podejmowania i realizacji decyzji w polityce zagranicznej.

Tekst koncepcji robił wrażenie zrównoważonego i uzasadnionego dokumentu, pozbawionego szabloności ideologicznych i przesiąkniętego ideą służenia narodowo-państwowym interesom Białorusi. Jednak podczas debaty nad projektem *Koncepcji działalności zagranicznej Republiki Białoruś* na posiedzeniu Prezydium Rady Najwyższej na początku 1993 r. nie uzyskał oceny pozytywnej i zlecono jego dopracowanie. Nie wiadomo, jakie konkretne zarzuty zostały sformułowane pod adresem autorów koncepcji, gdyż w mediach o tym nie informowano. Można się tylko domyślać, że na rezultaty debaty miały wpływ złożone relacje między przewodniczącym Rady Najwyższej Stanisławem Szuszkiewiczem a ministrem spraw zagranicznych Piotrem Krauczenką. Pierwszy publicznie wypowiadał krytyczne uwagi pod adresem kierownika spraw zagranicznych za nieprawidłowości w pracy ministerstwa, np. za zbyt duże zaangażowanie w „dyplomacji kulturowej” i brak rezultatów w sprawie zmniejszenia corocznej składki członkowskiej Białorusi do budżetu ONZ.

⁵ Uladzimir Snapkouski, *Do historii opracowania koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś*, [w:] *Priorytety polityki zagranicznej Republiki Białoruś*, Mińsk Centrum Badań Międzynarodowych BUP, 2001, s. 5-10.

⁶ *Koncepcja działalności zagranicznej Republiki Białoruś*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Republiki Białoruś. Koniec 1992 r. Archiwum autora.

Następny projekt koncepcji polityki zagranicznej pt. *Podstawowe kierunki polityki międzynarodowej i handlu zagranicznego Republiki Białoruś* został przygotowany przez Komisję Parlamentarną ds. Międzynarodowych i Handlu Zagranicznego i został przedstawiony Radzie Najwyższej w styczniu 1994 r. Jednak wkrótce potem przewodniczący Komisji Iwan Cialeszka oświadczył, że „w związku z przygotowaniem integracji systemów walutowych, negocjacjami w sprawie sojuszy gospodarczego, a także biorąc pod uwagę bieżące realia polityczne i gospodarcze, które właściwie nie dają możliwości dokładnego wyartykułowania kierunków działalności międzynarodowej i handlu zagranicznego Republiki Białoruś, uzasadnione jest zdjęcie tego punktu z porządku dziennego obrad”. Zaznaczył przy tym, że powyższa opinia Komisji została podtrzymana przez rząd i Prezydium Rady Najwyższej. Komentując podjętą przez parlament decyzję, gazeta „Gwiazda” stawiała pytanie: „Jakie okoliczności mogą zmusić państwo do rezygnacji z opracowania swojej strategii w polityce zagranicznej? Wydaje się, że tylko jedna: nie ma państwa – nie ma potrzeby strategii”⁷.

Po raz kolejny zadanie opracowania i uchwalenia koncepcji polityki zagranicznej zostało postawione przez przewodniczącego Rady Najwyższej Mieczysława Gryba na naradzie kierowników zagranicznych placówek dyplomatycznych i konsularnych Białorusi (sierpień 1994 r.). Stwierdził on wówczas, że uchwalenie *Konstytucji* stawia na porządku dziennym opracowanie i uchwalenie przez Radę Najwyższą koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś. Przewodniczący parlamentu wspominał o zarzuconym projekcie *Podstawowe kierunki polityki międzynarodowej i handlu zagranicznego Republiki Białoruś*, który został zdjęty z porządku dziennego obrad w lutym 1994 r. Zaproponował uchwalenie jednej ustawy *O podstawowych kierunkach działalności międzynarodowej i handlu zagranicznego Republiki Białoruś*, jako formy legitymizowania podstawowych założeń i strategicznych podstaw działalności międzynarodowej Białorusi.

Mieczysław Gryb sformułował kilka podstawowych zaleceń, które winni wziąć pod uwagę potencjalni autorzy koncepcji. Według niego, u podstaw tej koncepcji musi tkwić interes i bezpieczeństwo narodowe, a jej podstawowe elementy to dyplomacja polityczna, gospodarcza i humanitarna realizowane we wzajemnym ścisłym powiązaniu. Koncepcja musi opierać się na utylitarnym pragmatyzmie, być wolną od szablonów ideologicznych, co pozwalałoby Białorusi poszukiwać partnerów i przyjaciół we wszystkich bez wyjątku kierunkach. Koncepcja musi także przewidywać mechanizm opracowywania i podejmowania decyzji w polityce zagranicznej⁸.

Ale i ta próba uchwalenia koncepcji spaliła na panewce. Rada Najwyższa 12 kadencji „dożywała” ostatnie miesiące, większości posłów ani w głowie było zajmowanie się tym problemem. Nasilał się także konflikt parlamentu z prezydentką gałęzią władzy, co spowodowało strajk głodowy posłów opozycji, a następnie usunięcie ich z budynku parlamentu. Rada Najwyższa 13 ka-

⁷ „Zwiazda”. 2.3.1994 r.

⁸ Mieczysław Gryb, *Znieszniaja palityka Białorusi buduecca na padstawach nacyjanalnaga intaresu i nacyjanalnej biaspeki*, [w:] „Narodnaja Gazeta”. 16.08.1994 r.

dencji, która obradowała od stycznia do listopada 1996 r., również nie zainteresowała się zagadnieniem koncepcji polityki zagranicznej.

Problemy opracowania i uchwalenia koncepcji w drugiej połowie lat 90.

Izba Reprezentantów Zgromadzenia Narodowego 1 kadencji (1996-2000) nie zainicjowała postawienia i rozpatrzenia zagadnienia uchwalenia koncepcji polityki zagranicznej, podobno zresztą jak i innych zagadnień o charakterze koncepcyjnym. Tymczasem według Konstytucji 1996 r. to właśnie ona jest uprawniona do rozpatrywania projektów ustaw wytyczających podstawowe kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej, a także określających fundamentalne założenia doktryny obronnej.

Po wprowadzeniu instytucji władzy prezydenckiej i obraniu prezydentem kraju Aleksandra Łukaszenki centrum wypracowywania, uchwalenia i realizacji decyzji w dziedzinie polityki zagranicznej przeszło w ręce kierownika państwa. Według Konstytucji 1996 r. prezydent zapewnia realizację podstawowych kierunków polityki wewnętrznej i zagranicznej, zwraca się z orędziami do narodu o stanie państwa i podstawowych kierunkach polityki wewnętrznej i zagranicznej.

27 marca 1995 r. Rada Bezpieczeństwa Republiki Białoruś uchwaliła *Koncepcję bezpieczeństwa narodowego* kraju. Dokument ten nie został opublikowany. W lutym 1996 r. w czasopiśmie „Białoruska myśl” („Biełaruskaja Dumka”) ukazał się za to artykuł ministra obrony Leonida Malcewa, w którym przedstawiono podstawowe zagadnienia tej koncepcji. Wierzymy z tego źródła, że w Koncepcji poddano analizie żywotne interesy Białorusi, wymieniono podstawowe czynniki, które stwarzają zagrożenie dla jej bezpieczeństwa, sformułowano priorytetowe kierunki neutralizacji zagrożeń w sferze politycznej, ekonomicznej, wojskowej, ekologicznej, informacyjnej i humanitarnej.

Według ocen białoruskich ekspertów, *Koncepcja bezpieczeństwa narodowego* oparta jest na bezwarunkowym wykonaniu założeń konstytucyjnych o neutralności i nieposiadaniu broni nuklearnej. W związku z tym trzeba przypomnieć, że w drugiej połowie lat 90. w oficjalnych oświadczeniach kierownictwa białoruskiego na temat polityki zagranicznej nie było mowy o neutralności, co więcej – wyrażano żal, że poprzednie kierownictwo państwa nazbyt pochopnie zrezygnowało z posiadania broni nuklearnej.

Kolejny wariant *Koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś* urodził się w MSZ w czerwcu 1997 r. i został skierowany do urzędu prezydenta RB, po czym znikł z pola widzenia ekspertów od polityki zagranicznej. Według niektórych informacji, przewidywano jego rozpatrzenie i uchwalenie przez Radę Bezpieczeństwa, podobno jak to uczynione z *Koncepcją bezpieczeństwa narodowego*. Jednak nie doszło do tego. Według wypowiedzi ekspertów, ten wariant *Koncepcji polityki zagranicznej* zawiera nader ogólne założenia, które mało do czego zobowiązują i równie mało co wyjaśniają. Na przykład, nie dokonano w nim uporządkowania i opisu interesów narodowych kraju w dziedzinie stosunków międzynarodowych, zignorowano specyfikę Białorusi jako państwa europejskiego z własnym obliczem w polityce zagranicznej, nie

wspomniano też o konstytucyjnym założeniu o dążeniu Białorusi do osiągnięcia statusu państwa neutralnego⁹.

Kolejni następcy Piotra Krauczenki na stanowisku ministrów spraw zagranicznych nie wazyli się podejmować próby uporządkowania priorytetów białoruskiej polityki zagranicznej. Zrobił to dopiero kierownik resortu spraw zagranicznych, wicepremier rządu białoruskiego Michaił Chwastou podczas swojej pierwszej konferencji prasowej na początku grudnia 2000 r. Zaprezentował on wówczas i skomentował sześć kierunków działalności zagranicznej, które ogłoszono jako priorytetowe na 2001 r.: 1) rozwój stosunków z Rosją w ramach tworzenia Państwa Związkowego; 2) zabezpieczenie interesów Białorusi w ramach Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej; 3) skuteczna praca we Wspólnocie Niepodległych Państw; 4) utrwalenie pasa dobrego sąsiedztwa wokół Białorusi; 5) odnowienie i rozwój stosunków u Unią Europejską i innymi instytucjami europejskimi; 6) odnowienie zaufania w stosunkach z USA¹⁰.

Można przyjąć, iż taka właśnie hierarchia priorytetów dość wiernie odzwierciedlała rzeczywisty stan polityki zagranicznej kraju pod koniec pierwszego dziesięciolecia jego niezależnego rozwoju, który przypadł na końcówkę XX wieku, początek nowego stulecia i nowego tysiąclecia¹¹.

Projekt koncepcji polityki zagranicznej autorstwa uczonych Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego (BUP)

W lipcu 2001 r. zgodnie z decyzją Komitetu Państwowego ds. Nauki i Technologii został powołany tymczasowy zespół naukowy (TZN) przy Centrum Badań Międzynarodowych BUP w celu opracowania *Koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś*. W skład TZN weszli: Uładzimir Astapienka, prorektor BUP, doktor prawa (kierownik naukowy zespołu), Anatol Razanau, Uładzimir Snapkowski i Alaksander Czaladzinski, profesorowie katedry stosunków międzynarodowych Wydziału Stosunków Międzynarodowych BUP, doktorzy habilitowani nauk historycznych, Uładzimir Ułachowicz, kierownik Centrum Badań Międzynarodowych BUP. W listopadzie 2001 r. zespół przygotował projekt *Koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś*, który został przedstawiony Ministerstwu Spraw Zagranicznych i uzyskał aprobatę Kolegium MSZ¹².

Dokument, opracowany w języku rosyjskim, zawierał cztery rozdziały. W rozdziale pierwszym („Założenia ogólne”) zaznaczono: „Koncepcja polityki zagranicznej Republiki Białoruś jest systemem poglądów, ocen i przesłanek, które określają treść i podstawowe kierunki działalności zagranicznej państwa

⁹ Anatolij Rozanow, *Wnesznija politika Belorusij: predstavlenija i realnosti*, [w:] „Pro et Contra”, t. 3. zes. 2. Wosna 1998, s. 68-69.

¹⁰ Leanid Lachmanenka, *Sześć galounych nakirunkau e buduczym godze*, [w:] „Zwiazda”. 8.12. 2000 r.

¹¹ Włodzimir Snapkowski, *Polityka zagraniczna republiki Białoruś: pierwsze wyniki pierwszego dziesięciolecia*, [w:] „Białoruskie Czasopismo Prawa Międzynarodowego i Stosunków Międzynarodowych” 2000, nr 4, s. 45-51.

¹² *Projekt koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś*. Opracowany przez tymczasowy zespół twórczy naukowców BUP, listopad 2001, Archiwum autora.

białoruskiego. Założenia *Koncepcji* wynikają z analizy podstawowych tendencji rozwoju stosunków międzynarodowych, budownictwa państwowego, polityki wewnętrznej i zagranicznej Białorusi”.

Podstawą prawną *Koncepcji* była *Konstytucja Republiki Białoruś*, ustawy i inne normatywne akty prawne Republiki, regulujące działalność organów władzy państwowej w dziedzinie polityki zagranicznej, ogólnie uznane zasady i normy prawa międzynarodowego, a także umowy międzynarodowe zawarte przez Republikę Białoruś, *Koncepcja bezpieczeństwa narodowego*, zatwierdzona przez dekret prezydenta kraju z dnia 17 lipca 2001 r.

Autorzy *Koncepcji* wprowadzili do obiegu naukowego formułę, wedle której Białoruś po ogłoszeniu niepodległości weszła na arenę międzynarodową w dwu postaciach: „jako nowe niezależne państwo ze swymi interesami geopolitycznymi i jako kraj europejski, który ma głębokie historyczne tradycje państwowości”. Zaznaczono, że konstytucyjne założenie o historycznych tradycjach białoruskiej państwowości w sferze polityki zagranicznej wypełnione jest bogatą treścią. Wielowiekowe doświadczenia białoruskiej dyplomacji świadczą o pełnej konsekwencji i logice wysiłków w polityce zagranicznej zmierzających do określenia charakteru stosunków Białorusi z państwami ościennymi i z całym światem zewnętrznym. Zdefiniowano ukształtowane na przestrzeni wieków imperatywy polityki zagranicznej, które po dziś dzień zachowują swoje znaczenie i aktualny wymiar. Dano też krótką charakterystykę okresu formowania się polityki zagranicznej Republiki Białoruś w latach 90. Wspomniano o osiągnięciach i problemach przebytych na tej drodze. Określono ponadto podstawowe tendencje rozwoju stosunków międzynarodowych w Europie i świecie; w związku z czym podkreślono: „Tylko w ramach sprawiedliwego demokratycznego porządku światowego państwo białoruskie może zapewnić sobie godne miejsce w Europie i świecie”.

Rozdział drugi („Interesy narodowe Republiki Białoruś. Zasady, cele i zadania jej polityki zagranicznej”) definiuje i opisuje interesy narodowe kraju w dziedzinie stosunków międzynarodowych (geopolityczne, ekonomiczne, wojskowo-polityczne, regionalne, subregionalne i lokalne), a także podstawy jego polityki zagranicznej.

Autorzy *Koncepcji* sformułowali następujące zasady polityki zagranicznej Republiki Białoruś: odzwierciedlenie w działalności zagranicznej rdzennych interesów narodu białoruskiego; niepodzielność bezpieczeństwa powszechnego, wzajemne uwzględnienie i przestrzeganie interesów wszystkich członków wspólnoty międzynarodowej; uznanie priorytetu ogólnie uznanych norm prawa międzynarodowego; przywiązanie do polityki rozbrojenia nuklearnego i konsekwentnej demilitaryzacji stosunków międzynarodowych; prowadzenie pokojowej polityki zagranicznej, wykonanie zobowiązań i umów międzynarodowych, które ratyfikowała Republika Białoruś; opieranie dwustronnych i wielostronnych stosunków z innymi państwami i organizacjami międzynarodowymi na prawie międzynarodowym; dobrowolność udziału w związkach o charakterze międzynarodowych; niestosowanie siły lub groźby jej użycia, rozwiązywanie wszelkich regionalnych i międzynarodowych konfliktów wyłącznie

na drodze pokojowej; niezgłaszanie roszczeń terytorialnych do państw ościennych i nieuznawanie roszczeń terytorialnych w stosunku do Republiki Białoruś.

Za strategiczne cele Białorusi na arenie międzynarodowej przyjęto: „...utrwalenie niepodległości kraju i zabezpieczenie nieodwołalności tego procesu; obrona praw jednostki, społeczeństwa i państwa”. Podstawowe zadania Republiki Białoruś w dziedzinie polityki zagranicznej sformułowano następująco: umocnienie międzynarodowej pozycji stosownie do interesów Białorusi jako państwa europejskiego; stworzenie sprzyjających warunków w polityce zagranicznej dla podniesienia dobrobytu obywateli Białorusi, rozwoju politycznego, gospodarczego, intelektualnego i duchowego potencjału kraju; oddziaływanie w miarę swego statusu i możliwości na kształtowanie trwałego, sprawiedliwego i demokratycznego porządku światowego, opartego na normach prawa międzynarodowego; stworzenie „pasa dobrego sąsiedztwa” wzdłuż białoruskich granic; poszukiwanie porozumienia i wspólnych interesów z partnerami zagranicznymi; wszechstronna obrona praw i interesów obywateli białoruskich za granicą; sprzyjanie pozytywnemu odbiorowi Białorusi w świecie, popularyzacja kulturowych i duchowych wartości narodu białoruskiego za granicą.

W rozdziale trzecim („Priorytety polityki zagranicznej republiki Białoruś”) wytyczono priorytetowe kierunki białoruskiej polityki zagranicznej w rozwiązywaniu europejskich i międzynarodowych problemów (w dziedzinie bezpieczeństwa międzynarodowego i rozbrojenia, integracji z systemem gospodarki światowej, prawa międzynarodowego, rozwoju współpracy międzynarodowej w likwidacji skutków katastrofy w Czarnobylu). W osobnym podrozdziale („Wielostronna dyplomacja Republiki Białoruś”) scharakteryzowano priorytety w stosunkach z organizacjami międzynarodowymi (ONZ, OBWE, NATO, Rada Europy, CEI, Ruch Niezaangażowania i in.).

W czwartym rozdziale („Kształtowanie i realizacja polityki zagranicznej Republiki Białoruś”) określano konstytucyjno-prawny mechanizm wypracowywania i podejmowania decyzji w polityce zagranicznej. Wymieniono główne instytucje władzy państwowej w dziedzinie polityki zagranicznej (prezydent, Rada Bezpieczeństwa, Zgromadzenie Narodowe, Rada Ministrów, Ministerstwo Spraw Zagranicznych). Wyznaczono zadania dla informacyjnego zabezpieczenia działalności zagranicznej i „dyplomacji kulturowej”, podkreślono potrzebę kształtowania polityki zagranicznej państwa na zasadach demokracji z uwzględnieniem struktury socjalnej i opinii społecznej.

Przygotowany przez uczonych BUP projekt *Koncepcji polityki zagranicznej Republiki Białoruś* został skierowany przez ministra spraw zagranicznych Michaiła Chwastowa do rozpatrzenia przez urząd prezydenta kraju, po czym postanowiono włączyć ten dokument do ustawy „O podstawach polityki wewnętrznej i zagranicznej republiki Białoruś”, która miała zostać uchwalona przez parlament. Taką myśl wypowiedział prezydent A. Łukaszenka podczas spotkania z ministrem M. Chwastowem w lipcu 2002 r., kiedy ten przedstawił mu projekt koncepcji polityki zagranicznej, opracowany przez naukowców BUP.

W latach 2002-2005 Izba Reprezentantów przygotowała kilka projektów tej ustawy, której tytuł również się zmieniał. Ostatni wariant projektu ustawy

miął tytuł *O zatwierdzeniu podstawowych kierunków polityki wewnętrznej i zagranicznej Republiki Białoruś* (tekst przygotowany w języku rosyjskim w styczniu 2005 r.). Został on skierowany do recenzji w Białoruskim Uniwersytecie Państwowym - Recenzję opracowali profesorowie Wydziału Stosunków Międzynarodowych (WSM) Aleksander Szarapa (dziekan wydziału), A. Razanau, U. Snapkouski i A. Czaladzinski. W recenzji zaznaczono, że przygotowany projekt ustawy *O zatwierdzeniu podstawowych kierunków polityki wewnętrznej i zagranicznej Republiki Białoruś* jest pierwszym tego rodzaju aktem ustawodawczym w historii niezależnej Białorusi. Ekspertcy zwrócili uwagę na oryginalne podejście autorów dokumentu, którzy postanowili połączyć w jednej ustawie podstawowe kierunki polityki wewnętrznej i zagranicznej państwa, czego zazwyczaj unikano w praktyce ustawodawczej sąsiednich i innych państw europejskich. To, wedle uczonych WSM, nie było rozwiązaniem najlepszym, ponieważ projekt ustawy częstokroć powtarzał założenia *Konstytucji*, wskutek czego jego treść miała zbyt ogólny, deklaracyjny charakter. W recenzji zawarto konkretne uwagi i propozycje co do treści i formy uchwalenia projektu ustawy, w tym także dotyczące rozdziału o podstawowych kierunkach polityki wewnętrznej państwa białoruskiego. Mimo dość krytycznej oceny całości kształtu dokumentu recenzenci wyrazili opinię, że jego uchwalenie będzie miało pewne znaczenie pozytywne.

Referat A. Łukaszenki „Polityka zagraniczna Republiki Białoruś we współczesnym świecie”

22 lipca 2004 r. prezydent Białorusi A. Łukaszenka wystąpił z referatem programowym *Polityka zagraniczna Republiki Białoruś we współczesnym świecie* na naradzie z kierownikami placówek zagranicznych Białorusi¹³. Referat miał prezentować koncepcję polityki zagranicznej państwa białoruskiego, które wkroczyło w drugie dziesięciolecie swej niepodległości. Według prezydenta „nadeszła pora, by głębiej uzmysłowić sobie politykę zagraniczną naszej republiki w stale zmieniającym się świecie”.

W referacie omówiono specyfikę położenia międzynarodowego Białorusi, która „biorąc pod uwagę ludność i terytorium nie jest, jak to się często i błędnie uważa, krajem małym, lecz europejską miarę – średnim”. Po pierwsze, jest to kraj o rozwiniętej gospodarce otwartego typu, która bazuje nie na wydobywaniu i eksporcie zasobów naturalnych, lecz na przetwórstwie surowców i wytwarzaniu gotowych produktów. Po drugie, Białoruś leży na niewralgicznym skrzyżowaniu geopolitycznym, w centrum krzyżujących się szlaków tranzytowych i handlowych. Po trzecie, jest to państwo o znaczącym potencjale wojskowym, lokującym je w pierwszej pięćdziesiątce państw świata. Znaczący gospodarczy, geopolityczny i wojskowy potencjał umożliwia Białorusi prowadzenie polityki zagranicznej z „pozycji godności”.

¹³ Aleksandr Łukaszenko, *Polityka zagraniczna Republiki Białoruś we współczesnym świecie*. Tekst przemówienia na naradzie z kierownikami placówek dyplomatycznych Republiki Białoruś 22 lipca 2004 r., strona WWW prezydenta Republiki Białoruś.

Podstawą polityki zagranicznej Białorusi jest suwerenność państwowa i niepodległość. Białoruś jest i pozostanie samodzielna w Europie i świecie. Suwerenność i niepodległość – stwierdził prezydent – nie jest przetargową kartą, lecz stanowi świętą, odwieczną wartość. Mówca podkreślił i to nowe zjawisko, że „na Białorusi w drugim dziesięcioleciu samodzielnego istnienia kształtuje się porozumienie narodowe co do podstawowych wartości państwa”.

Najważniejszym partnerem Białorusi pozostaje Rosja – kraj, którego gospodarka, społeczeństwo i elity polityczne zostały poddane istotnym zmianom. Wysoko oceniając praktyczne rezultaty białorusko-rosyjskiej integracji, wielkie możliwości współpracy gospodarczej, prezydent Białorusi jednocześnie skonstatował niską efektywność poszczególnych elementów białorusko-rosyjskiego związku, jakkolwiek ich nie zdefiniował. Jego zdaniem, przedwcześnie byłoby rozpoczynać natychmiastową przebudowę integracji z Rosją; zresztą najważniejsze elementy owej integracji (wspólny pieniądź i akt konstytucyjny) prezydenci obydwu państw postanowili zawiesić na jakiś czas.

Na skutek zachodzących w Europie procesów integracyjnych Unia Europejska stała się bezpośrednim sąsiadem Białorusi. „Za Brześciem i Oszmianą jest nie tylko Polska i Litwa – za nimi światowa potęga gospodarcza”. Głównym komponentem stosunków Białorusi i UE jest współpraca gospodarcza. Rola UE i w ogóle całej Europy w białoruskim handlu zagranicznym stale wzrasta. Jeśli jeszcze 10-12 lat temu udział tych państw w eksporcie Białorusi wynosił 8-10 proc., to w 2004 r. udział ten wzrósł do prawie 40 proc.

Białoruś jest kluczowym krajem tranzytowym dla UE, co wynika z trzech następujących przyczyn: 1) tranzyt przez Białoruś jest dwa razy krótszy niż przez dowolny inny kraj; 2) jest tu rozwinięta infrastruktura transportu; 3) Białoruś jest krajem o stosunkowo niskiej przestępczości – UE i Rosja nie formułują zarzutów pod tym względem. Bardzo ostry dla Unii Europejskiej problem nielegalnej migracji, handlu ludźmi, przemytu narkotyków, bezpieczeństwa granic nie może zostać rozwiązany bez udziału Białorusi. Prezydent stwierdził, że białoruskim interesom odpowiada ogłoszony przez UE cel kształtowania „koła przyjaciół” oraz strefy stabilności i dobrobytu wzdłuż całej długości jej granic, jak i opracowana przez Unię koncepcja „nowego sąsiedztwa”.

Aleksandr Łukaszenka ocenił rozwój procesów w przestrzeni zajmowanej przez WNP jako „czas wydłużonego poszukiwania i wyboru”. Wyraził przy tym zaniepokojenie „fragmentacją terytorium WNP”, przekształceniem się tej przestrzeni w arenę rywalizacji o wpływy z udziałem sił zewnętrznych: USA, UE, wielkich państw ościennych. Białoruś będzie kontynuować współpracę z Rosją, Ukrainą i Kazachstanem, aby reanimować wspólną przestrzeń gospodarczą, która obejmuje 90 proc. potencjału gospodarczego byłego ZSRR. Białorusi zależy na tym, by Organizacja Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ) WNP była strukturą efektywną, a nie klubem hobbystów.

Istotnym czynnikiem bezpieczeństwa europejskiego jest Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego. W efekcie podwójnego rozszerzenia NATO na wschód trzech z pięciu sąsiadów Białorusi stało się jego członkami, Ukraina dąży do wstąpienia do tego bloku, a Rosja nawiązała z nim stosunki partnerskie.

Białoruś ma teraz 1200 km wspólnej granicy z NATO. Mówca zwrócił też uwagę na wzmocnienie aktywności NATO w regionie Kaukazu i Azji Środkowej, rozlokowanie tam natowskich baz i wojsk. Stwierdził, że istnieją obawy w związku z ulokowaniem broni i infrastruktury wojskowej Sojuszu Północnoatlantyckiego w pobliżu białoruskich granic. Mimo to Białoruś wyraża nadzieję, że granica pomiędzy różnymi organizacjami wojskowo-politycznymi nie będzie linią konfrontacji, lecz granicą dobrego sąsiedztwa.

Mówiąc o problematyce bezpieczeństwa międzynarodowego A. Łukaszenka zaznaczył, że Białoruś jest ważnym elementem bezpieczeństwa regionalnego i globalnego. Jako pierwsza ze spadkobierców nuklearnych ZSRR zdecydowała o rezygnacji z arsenału jądrowego, dając tym przykład pozostałym uczestnikom postradzieckiego „klubu nuklearnego”. Zlikwidowała też olbrzymi potencjał broni konwencjonalnej i prawie półmilionowe zgrupowanie wojsk na swoim terytorium. Białoruś uważa współpracę pomiędzy NATO i OUBZ za niezbędną i wzajemnie korzystną.

Najważniejsze i niezaprzeczalne centrum siły – gospodarczej, finansowej, technologicznej, wojskowej i politycznej – stanowi USA. Współdziałanie ze Stanami Zjednoczonymi we wszystkich tych dziedzinach odpowiada interesom Republiki Białoruś. Jednak USA ostatnio ewidentnie nadużywało swego światowego przewodnictwa, zwłaszcza w Kosowie i Iraku. W stosunkach z USA Białoruś widzi komponenty krótko- i długoterminowe. Krótkoterminowy polega na tym, że dopóki USA będą kontynuować presję na Białoruś, dopóty nie będzie normalnych stosunków między oboma państwami. Jeśli zaś USA przejdą od presji do współdziałania, to wtedy nastąpi normalizacja leżąca w interesie obydwu państw. W perspektywie długoterminowej, jak uważa białoruski przywódca, USA muszą zmienić styl przewodnictwa.

Rezerwową bazą wzrostu gospodarczego Białorusi nazwano Światowe Południe. Współpraca z tworzącymi je państwami (krajami arabskimi, Chinami, Indiami, Afryką i Ameryką Łacińską) traktowana jest jako strategicznie zadanie zmniejszenia uzależnienia gospodarki krajowej. Prezydent oświadczył, że Ameryka Łacińska bezzasadnie pozostaje na drugim planie białoruskiej polityki zagranicznej i w związku z tym postawił zadanie dokonania „zdecydowanych kroków dyplomatycznych w stronę Ameryki Łacińskiej”.

W dziedzinie dyplomacji wielostronnej trzeba zwiększyć efektywność udziału Białorusi w pracy organizacji międzynarodowych, przede wszystkim ONZ. Uznano, że należy skupiać wysiłki dyplomatyczne na tych kierunkach, gdzie można otrzymać praktyczny efekt: finansowy, organizacyjny i polityczny. Zwróciwszy uwagę na niedociągnięcia dyplomacji białoruskiej w Ruchu Niezangażowania, A. Łukaszenka wezwał MSZ do zaktywizowania współpracy z tym wielkim zjednoczeniem międzypaństwowym.

W zakończeniu referatu prezydent podkreślił wagę założenia konstytucyjnego o dążeniu Białorusi do statusu państwa neutralnego. Założenie to odegrało i nadal odgrywa rolę ważnego filaru białoruskiej polityki zagranicznej. „Obecnie odbiera się to raczej nie jako osamotnienie, lecz jako samodzielność. Takie stwierdzenie zapewnia zrozumienie tego, że powinniśmy znaleźć i zabezpieczyć swoje własne, osobne, неповtarzalne, nie rozmywające się

pośród innych narodów i państw miejsce dla naszej Białorusi”, zakończył Łukaszenka.

Jak wynika z powyższego omówienia, referat programowy A. Łukaszenki *Polityka zagraniczna Republiki Białoruś we współczesnym świecie* określił najważniejsze założenia strategiczne w polityce zagranicznej kraju w pierwszej dekadzie XXI wieku. Z powodu braku uchwalonej koncepcji polityki zagranicznej dokument ten będzie odgrywał rolę oficjalnego wskaźnika celów, zadań, zasad i priorytetów działalności zagranicznej państwa białoruskiego.

W pierwszym piętnastoleciu białoruskiej polityki zagranicznej nie zdołano dopracować tekst formalny koncepcji polityki zagranicznej. Oczywiście nie brak koncepcji jest główną przyczyną niedociągnięć naszej polityki zagranicznej i dyplomacji. Wiele państw demokratycznych przez stulecia funkcjonuje bez podobnych koncepcji, nawet konstytucji, wszakże nie przeszkadza im rozwijać się i prowadzić skutecznej polityki zagranicznej. Sedno sprawy tkwi raczej w chorobach trapiących państwowość białoruską, w słabości (mimo przejawów autorytaryzmu) instytucji władzy państwowej, w podziale społeczeństwa a szczególnie elit na tle stosunku do decydujących o losie państwa problemach demokracji i niepodległości.

Uchwalenie koncepcji polityki zagranicznej, pod warunkiem osiągnięcia pewnego społecznego i politycznego konsensusu co do jej fundamentalnych założeń, dałoby w ręce zawodowej dyplomacji korzystny instrument, który pomógłby dopasowywać plany i przedsięwzięcia w dziedzinie polityki zagranicznej do potrzeb narodowych i interesów Białorusi, a także do ogólnych tendencji w rozwoju stosunków międzynarodowych. Dokument taki mógłby być wykorzystany przez społeczeństwo i ekspertów od polityki zagranicznej, jako element kontroli społecznej tego, na ile aktywność dyplomatyczna rządu odpowiada teoretycznym założeniami koncepcji.

Oficjalnie uchwalona koncepcja polityki zagranicznej Białorusi potrzebna jest także światu zewnętrznemu, innym państwom i organizacjom międzynarodowym, diaspory białoruskiej, międzynarodowemu gronu ekspertów od polityki zagranicznej. Dzięki istnieniu tego dokumentu sąsiedzi i odległe państwa, Europa i świat mogłyby mieć pełniejsze i dokładniejsze pojęcie o Białorusi, jej miejscu w systemie stosunków międzynarodowych, celach, zadaniach, zasadach i kierunkach polityki zagranicznej państwa białoruskiego¹⁴.

¹⁴ Na temat wypracowania koncepcji polityki zagranicznej RB patrz także: *Polityka zagraniczna Białorusi w retrospektywie historycznej: Materiały międzynarodowej konferencji naukowej*, Mińsk 2002, 280 s.; W. Karbalewicz, *Polityka zagraniczna Białorusi: próby samostanowienia*, [w:] *Bezpieczeństwo narodowe i regionalne*, Mińsk 2001, s. 163-184; *Interesy narodowo-państwowe Republiki Białoruś*, Mińsk 1999, 268 s.; *Priorytety polityki zagranicznej Republiki Białoruś*, Mińsk 2001, 115 s.; I. Saczanka, A. Szarapa, A. Razanau, A. Czaładzinski, *Priorytety strategii polityki zagranicznej Republiki Białoruś*, „Białoruskie Czasopismo Historyczne” 1993, nr 2, s. 65-71; A. Rożanow, A. Czaładzinski, *O niektórych aspektach koncepcji polityki zagranicznej republiki Białoruś*, [w:] *Białoruś na szlakach niepodległości*, Mińsk 1992, s. 203-210; W. Ułachowicz, *Polityka zagraniczna Republiki Białoruś w latach 1991–2001: doświadczenie konceptualnego samostanowienia*, [w:] *Polityka zagraniczna Białorusi w retrospektywie historycznej: Materiały międzynarodowej konferencji naukowej*, Mińsk 2002, s. 224-235.

Włodzimierz Snapkowski

About the Concept of Foreign Policy of the Republic of Belarus

Summary

The scientific and political problems connected to working out and acceptance of the Concept of foreign policy of the Republic of Belarus are considered. It is marked, that development of theoretical bases of foreign policy of the independent Belarus state began at the end of 1980-ies. The significant contribution to it has brought the Belarusian Popular Front (BPF). A number of program positions BPF was included in the Declaration on the state sovereignty elarusian SSR, accepted on July, 27, 1990, and then in the Constitution of of the Republic of Belarus accepted on March, 15, 1994. The various variants of the Concept of foreign policy developed by the Belarussian parliament and the Ministry for Foreign Affairs are analyzed in the article. For the various reasons they have not reached a stage of discussion at sessions of parliament. The project of the Concept prepared in the Year 2001 by collective of scientists of the Belarus State University which structure included the author of the publication is in detail considered. Work of the House of Representatives of the Belarusian parliament on preparation of a bill «About the statement of the basic directions internal and foreign policy of the Republic of Belarus» is shown. The program report of the president of Belfrus Aliaxander Lukashenka «Foreign policy of Belarus in the varying world » from July, 22, 2004 which actually contains substantive provisions of foreign policy strategy of the state in the beginning of the 21 centuries is analyzed.